

BÀI 2

Kết quả cẩn đạt

- Thấy được những tình cảm chân thành và sâu nặng của hai em bé trong câu chuyện. Cảm nhận được nỗi đau đớn, xót xa của những bạn nhỏ chẳng may rơi vào hoàn cảnh gia đình bất hạnh và biết thông cảm, chia sẻ với những bạn ấy.
- Nhận ra được cách kể chuyện rất chân thật và cảm động của tác giả.
- Thấy được tầm quan trọng của bối cảnh trong văn bản. Có ý thức xây dựng bối cảnh khi tạo lập văn bản và bước đầu xây dựng được văn bản có bối cảnh rành mạch, hợp lý.
- Hiểu rõ khái niệm **mạch lạc** trong văn bản, từ đó biết tạo lập những văn bản có tính mạch lạc.

(a) Hê-ra-clít (khoảng 544 – 483 tr. CN) : nhà triết học Hi Lạp thời cổ đại, tác giả câu nói nổi tiếng : "Người ta không thể tắm hai lần trong cùng một dòng sông".

VĂN BẢN

CUỘC CHIA TAY CỦA NHỮNG CON BÚP BÊ⁽¹⁾

Mẹ tôi, giọng khản đặc, từ trong màn nói vọng ra :

– Thôi, hai đứa liệu mà đem chia đồ chơi ra đi.

Vừa nghe thấy thế, em tôi bất giác run lên bần bật, kinh hoàng đưa cặp mắt tuyệt vọng nhìn tôi. Cặp mắt đen của em lúc này buồn thǎm thǎm, hai bờ mi đã sưng mọng lên vì khóc nhiều.

Đêm qua, lúc nào chợt tỉnh, tôi cũng nghe tiếng nức nở, tức tưởi của em. Tôi cứ phải cắn chặt môi để khỏi bật lên tiếng khóc to, nhưng nước mắt cứ tuôn ra như suối, ướt đầm cả gối và hai cánh tay áo.

Sáng nay dậy sớm, tôi khẽ mở cửa rón rén đi ra vườn, ngồi xuống gốc cây hồng xiêm. Chợt thấy động phía sau, tôi quay lại : em tôi đã theo ra từ lúc nào. Em lặng lẽ đặt tay lên vai tôi. Tôi kéo em ngồi xuống và khẽ vuốt lên mái tóc.

Chúng tôi cứ ngồi im như vậy. Đằng đông, trời hửng dần. Những bông hoa thược dược trong vườn đã thoảng hiện trong màn sương sớm và bắt đầu khoe bộ cánh rực rõ của mình. Lũ chim sâu⁽²⁾ nhảy nhót trên cành và chiêm chiếp kêu. Ngoài đường, tiếng xe máy, tiếng ô tô và tiếng nói chuyện của những người đi chợ mỗi lúc một ríu ran. Cảnh vật vẫn cứ như hôm qua, hôm kia thôi mà sao tài hoạ giáng xuống đầu anh em tôi nặng nề thế này.

Gia đình tôi khá giả. Anh em tôi rất thương nhau. Phải nói em tôi rất ngoan. Nó lại khéo tay nữa. Hồi còn học lớp Năm, có lần tôi đi đá bóng, bị xoạc một miếng áo rất to. Sợ mẹ đánh, tôi cứ ngồi lì ngoài bãi không dám về. Nghe lũ bạn tôi mách, em đã đem kim chỉ ra tận sân vận động. Nó bảo :

– Anh cởi áo ra, em vá lại cho. Em vá khéo, mẹ không biết được đâu.

Nhin bàn tay mảnh mai của em dịu dàng đưa mũi kim thoăn thoắt, không hiểu sao tôi thấy ân hận quá. Lâu nay, mải vui chơi bè bạn, chẳng lúc nào tôi chú ý đến em... Từ đấy, chiều nào tôi cũng đi đón em. Chúng tôi nắm tay nhau vừa đi vừa trò chuyện.

Vậy mà giờ đây, anh em tôi sắp phải xa nhau. Có thể sẽ xa nhau mãi mãi. Lại trời đây chỉ là một giấc mơ. Một giấc mơ thôi.

Nhưng không, có tiếng dép lép kẹp trong nhà và tiếng mẹ tôi :

– Thằng Thành, con Thuỷ đâu ?

Chúng tôi giật mình, lúi ríu dắt nhau đứng dậy.

– Đem chia đồ chơi ra đi ! – Mẹ tôi ra lệnh.

Thuỷ mở to đôi mắt như người mất hồn, loạng choạng bám vào cánh tay tôi.

Dìu em vào trong nhà, tôi bảo :

– Không phải chia nữa. Anh cho em tất.

Tôi nhắc lại hai ba lần, Thuỷ mới giật mình nhìn xuống. Em buồn bã lắc đầu :

– Không, em không lấy. Em để hết lại cho anh.

– Lắng nhăng māi. Chia ra ! – Mẹ tôi quát và giận dữ đi về phía cổng.

Em tôi sụt sịt bảo :

– Thôi thì anh cứ chia ra vậy.

Đồ chơi của chúng tôi cũng chẳng có nhiều. Tôi dành hầu hết cho em : bộ tú lơ khơ, bàn cá ngựa, những con ốc biển và bộ chỉ màu. Thuỷ chẳng quan tâm đến

chuyện đó, mắt nó cứ ráo hoảnh⁽³⁾ nhìn vào khoảng không, thỉnh thoảng lại nắc lên khe khẽ. Nhưng khi tôi vừa lấy hai con búp bê từ trong tủ ra, đặt sang hai phía thì em bỗng tru tréo lên giận dữ :

– Anh lại chia rẽ con Vệ Sĩ với con Em Nhỏ ra à ? Sao anh ác thế !

Tôi nhìn em buồn bã :

– Thì anh đã nói với em rồi. Anh cho em tất cả.

Tôi đặt con Vệ Sĩ vào cạnh con Em Nhỏ giữa đống đồ chơi của Thuỷ. Cặp mắt em dịu lại, nhưng chợt nghĩ ra điều gì, em lại kêu lên :

– Nhưng như vậy lấy ai gác đêm cho anh ?

Tôi nhếch mép cười cay đắng. Trước đây có thời kì tôi toàn mê ngủ thấy ma. Thuỷ bảo : "Để em bắt con Vệ Sĩ gác cho anh".

Em buộc con dao díp⁽⁴⁾ vào lưng con búp bê lớn và đặt ở đầu giường tôi. Đêm ấy, tôi không chiêm bao thấy ma nữa. Từ đấy, tối tối, sau khi học xong bài, Thuỷ lại "võ trang"⁽⁵⁾ cho con Vệ Sĩ và đem đặt trên đầu giường tôi. Buổi sáng, em tháo dao ra, đặt nó về chỗ cũ, cạnh con Em Nhỏ. Hai con quàng tay lên vai nhau, ghé đầu vào nhau thân thiết. Từ khi về nhà tôi, chúng chưa phải xa nhau ngày nào, nên bây giờ thấy tôi đem chia chúng ra, Thuỷ không chịu đựng nổi. Chúng tôi cứ ngồi thử ra, chẳng muốn chia bôi cũng chẳng muốn thu lại nữa. Một lát sau, em tôi đem đặt hai con búp bê về chỗ cũ. Chúng lại thân thiết quàng tay lên vai nhau và âu yếm ngược nhìn chúng tôi. Thuỷ bỗng trở nên vui vẻ :

– Anh xem chúng đang cười kia !

Tôi cố vui vẻ theo em, nhưng nước mắt đã úa ra.

Bỗng Thuỷ lại xịu mặt xuống :

– Sao bố mãi không về nhỉ ? Như vậy là em không được chào bố trước khi đi.

Tôi nhìn sang cửa phòng bố. Mấy ngày rồi, bố vẫn biệt tăm. Tôi xót xa nhìn em. Bao giờ nó cũng chu đáo và hiếu thảo như vậy.

– Hay anh dẫn em đến trường một lát.

Tôi đứng dậy, lấy chiếc khăn mặt ướt đưa cho em. Thuỷ lau nước mắt rồi soi gương, chải lại tóc. Anh em tôi dẫn nhau ra đường. Em nắm chặt tay tôi và nép sát vào như những ngày còn nhỏ. Chúng tôi đi chậm trên con đường đất đỏ quen thuộc của thị xã quê hương. Đôi lúc, đột nhiên em dừng lại, mắt cứ nhìn đau

đáu vào một gốc cây hay một mái nhà nào đó, toàn những cảnh quen thuộc trên con đường chúng tôi đã đi lại hàng nghìn lần từ thuở áu thơ.

Gần trưa, chúng tôi mới ra đến trường học. Tôi dẫn em đến lớp 4B. Cô giáo Tâm đang giảng bài. Chúng tôi đứng nép vào một gốc cây trước lớp. Em cắn chặt môi im lặng, mắt lại đăm đăm nhìn khắp sân trường, từ cột cờ đến tấm bảng tin và những vạch than vẽ ô ăn quan⁽⁶⁾ trên hè gạch. Rồi em bật lên khóc thút thít.

– Ôi, em Thuỷ ! – Tiếng kêu sững sờ của cô giáo làm tôi giật mình.

Em tôi bước vào lớp :

– Thưa cô, em đến chào cô... – Thuỷ nức nở.

Cô Tâm ôm chặt lấy em :

– Cô biết chuyện rồi. Cô thương em lắm !

Và cô quay xuống lớp :

– Bố mẹ bạn Thuỷ bỏ nhau. Thuỷ phải xa lớp ta, theo mẹ về quê ngoại.

Một tiếng "ô" nổi lên kinh ngạc. Cả lớp sững sờ. Đã có tiếng khóc thút thít của mấy đứa bạn thân. Vài đứa mạnh dạn bỏ chỗ ngồi, đi lên nắm chặt lấy tay em tôi như chẳng muốn rời. Toàn những bạn đánh chuyền, đánh chắt, có cái kẹo, quả táo cũng để dành phần nhau trong suốt mấy năm qua...

Cô giáo Tâm gõ tay Thuỷ, đi lại phía bục, mở cặp lấy một quyển sổ cùng với chiếc bút máy nắp vàng đưa cho em tôi và nói :

– Cô tặng em. Về trường mới, em cố gắng học tập nhé !

Em đặt vội quyển sổ và cây bút lên bàn :

– Thưa cô, em không dám nhận... em không được đi học nữa.

– Sao vậy ? – Cô Tâm sững sốt.

– Nhà bà ngoại em ở xa trường học lắm. Mẹ em bảo sẽ sắm cho em một thùng hoa quả để ra chợ ngồi bán.

"Trời ơi !", cô giáo tái mặt và nước mắt giàn giụa. Lũ nhỏ cũng khóc mỗi lúc một to hơn. Cuối cùng, sợ làm ảnh hưởng đến giờ học, em tôi ngưng đầu lên, nức nở :

– Thôi, em chào cô ở lại. Chào tất cả các bạn, tôi đi.

Tôi dắt em ra khỏi lớp. Nhiều thầy cô ngừng giảng bài, ái ngại nhìn theo chúng tôi. Ra khỏi trường, tôi kinh ngạc thấy mọi người vẫn đi lại bình thường và nắng vẫn vàng ươm trùm lên cảnh vật.

Vừa tới nhà, tôi đã nhìn thấy một chiếc xe tải đỗ trước cổng. Một người hàng xóm đang giúp mẹ tôi khuân đồ đạc lên xe.

Cuộc chia tay đột ngột quá. Thuỷ như người mất hồn, mặt tái xanh như tàu lá. Em chạy vội vào trong nhà mở hòm đồ chơi của nó ra. Hai con búp bê tôi đã đặt gọn vào trong đó. Thuỷ lấy con Vệ Sĩ ra đặt lên giường tôi, rồi bỗng ôm ghì lấy con búp bê, hôn gấp gáp lên mặt nó và thì thào :

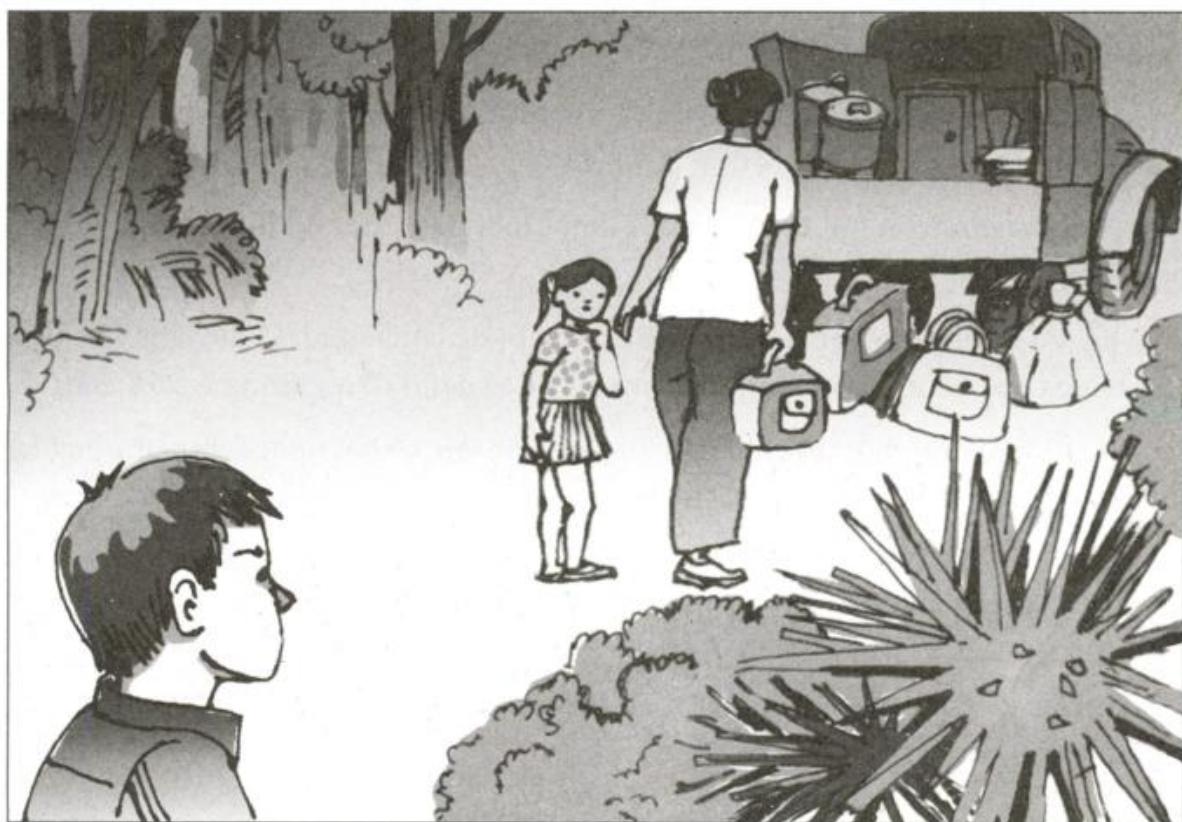
– Vệ Sĩ thân yêu ở lại nhé ! Ở lại gác cho anh tao ngủ nhé ! Xa mày, con Em Nhỏ sẽ buồn lắm đấy, nhưng biết làm thế nào...

Em khóc nức lên và chạy lại nắm tay tôi dặn dò :

– Anh ơi ! Bao giờ áo anh có rách, anh tìm về chở em, em vá cho, anh nhé...

Tôi khóc nấc lên. Mẹ tôi từ ngoài đi vào. Mẹ vuốt tóc tôi và nhẹ nhàng dắt tay em Thuỷ :

– Đi thôi con.

Qua màng nước mắt, tôi nhìn theo mẹ và em trèo lên xe. Bỗng em lại tụt xuống chạy về phía tôi, tay ôm con búp bê. Em đi nhanh về chiếc giường, đặt con Em Nhỏ quàng tay vào con Vệ Sĩ.

– Em để nó ở lại – Giọng em ráo hoảnh – Anh phải hứa với em không bao giờ để chúng nó ngồi cách xa nhau. Anh nhớ chưa ? Anh hứa đi.

– Anh xin hứa.

Tôi mếu máo trả lời và đứng như chôn chân xuống đất, nhìn theo cái bóng bé nhỏ liêu xiêu của em tôi trèo lên xe. Chiếc xe tải rồ máy, lao ra đường và phóng đi mất hút.

(Theo Khánh Hoài, *Tuyển tập thơ – văn được giải thưởng trong cuộc thi viết về quyền trẻ em*, năm 1992)

Chú thích

(1) *Truyện ngắn Cuộc chia tay của những con búp bê* của tác giả Khánh Hoài được trao giải Nhì trong cuộc thi thơ – văn viết về quyền trẻ em do Viện Khoa học Giáo dục và Tổ chức cứu trợ trẻ em Rát-đa Bác-nen – Thụy Điển tổ chức năm 1992.

(2) *Chim sâu* : loài chim nhỏ, lông xanh xám, thường sống ở các bụi cây, ăn sâu bọ nhỏ.

(3) *Ráo hoảnh* : khô, không có một chút nước nào. Ở đây hiểu là không có chút nước mắt nào.

(4) *Dao díp* (còn gọi là *dao nhíp*) : một loại dao nhỏ, bỏ túi, lưỡi gập được vào cán.

(5) *Võ trang* (còn gọi là *vũ trang*) : trang bị để chiến đấu. Ở đây chỉ việc đứa em buộc con dao díp vào lưng con búp bê Vệ Sĩ đặt ở đầu giường người anh.

(6) *Ô ăn quan* : một trò chơi dân gian của trẻ em, có hai người chơi, thường kẻ ô trên mặt đất, dùng các hòn sỏi hoặc đá nhỏ làm quân.

ĐỌC – HIỂU VĂN BẢN

1. Đọc kĩ văn bản để nắm được : Truyện viết về ai, về việc gì ? Ai là nhân vật chính trong truyện ?

2. Hãy suy nghĩ và thảo luận với bạn trong nhóm về mấy điểm sau :

a) Câu chuyện được kể theo ngôi thứ mấy ? Việc lựa chọn ngôi kể này có tác dụng gì ?

b) Tên truyện có liên quan đến ý nghĩa của truyện không ? (Búp bê có chia tay không, vì sao chúng phải chia tay, búp bê có lỗi gì mà phải chia tay ?)

3. Hãy tìm các chi tiết trong truyện để thấy hai anh em Thành, Thuỷ rất mực gần gũi, thương yêu, chia sẻ và luôn quan tâm đến nhau.

4.* Lời nói và hành động của Thuỷ khi thấy anh chia hai con búp bê Vệ Sĩ và Em Nhỏ ra hai bên có gì mâu thuẫn ? Theo em, có cách nào để giải quyết được mâu thuẫn ấy không ? Kết thúc truyện, Thuỷ đã lựa chọn cách giải quyết như thế nào ? Chi tiết này gợi lên em những suy nghĩ và tình cảm gì ?

5. Chi tiết nào trong cuộc chia tay của Thuỷ với lớp học làm cô giáo bàng hoàng và chi tiết nào khiến em cảm động nhất ? Vì sao ?

6. Em hãy giải thích vì sao khi dắt Thuỷ ra khỏi trường, tâm trạng của Thành lại "kinh ngạc thấy mọi người vẫn đi lại bình thường và nắng vẫn vàng ươm trùm lên cảnh vật".

7. Qua câu chuyện này, theo em, tác giả muốn nhắn gửi đến mọi người điều gì ?

Ghi nhớ

Cuộc chia tay đau đớn và đầy cảm động của hai em bé trong truyện khiến người đọc thầm thía rằng : Tổ ấm gia đình là vô cùng quý giá và quan trọng. Mọi người hãy cố gắng bảo vệ và gìn giữ, không nên vì bất kì lí do gì làm tổn hại đến những tình cảm tự nhiên, trong sáng ấy.

ĐỌC THÊM

TRÁCH NHIỆM CỦA BỐ MẸ

Bố mẹ có trách nhiệm hàng đầu trong việc nuôi dạy con cái và nhà nước phải giúp họ thực hiện trách nhiệm ấy. Nhà nước sẽ đem lại sự giúp đỡ thích đáng cho bố mẹ trong việc nuôi dạy con.

(Trích Điều 18, Công ước về quyền trẻ em của Liên hợp quốc, 1989)

THẾ GIỚI RỘNG VÔ CÙNG^(a)

[...] Bên ngoài trời mưa tuôn
Nước mắt con đẫm buồn
Tại sao xảy ra thế ?
Tất cả cùng mất luôn ?

Con có vòng tay mẹ, tay cha
Hơi ấm nồng nàn như chǎng muốn xa
Nhưng, chao ôi, khi con tỉnh giấc
Mẹ đi rồi, cha cũng rời xa

Con gái mẹ đã thực sự lớn rồi
Trong thế giới này bao la hùng vĩ,
Nhưng điều ấy chǎng là gì, mẹ nhỉ
Nếu phải giã từ bởi cuộc chia li.

(Báo Hoa học trò, số 273)